

Streszczenie

Leśne koleje wąskotorowe w Górach Świętokrzyskich

Przedmiotem badań autora były leśne koleje wąskotorowe funkcjonujące na obszarze Gór Świętokrzyskich w latach 1916 – 1978. Głównym celem podjętych badań było poznanie historii ich powstania, rozwoju oraz likwidacji. Przedmiotem rozpoznania naukowego postanowiono uczynić nie tylko zagadnienia techniczne i gospodarcze, ale również szeroko pojętą rolę, jaką koleje te odgrywały w środowisku lokalnym na tle okresów historycznych XX wieku. Celem pracy było także przedstawienie znaczenia kolei wąskotorowych w leśnictwie na tle innych dziedzin działalności gospodarczej, w których ten rodzaj transportu również znalazł zastosowanie, oraz zwrócenie uwagi na niedoceniany potencjał turystyczny i walory edukacyjne, których nośnikiem są pozostałości infrastruktury dawnych kolei leśnych w Górach Świętokrzyskich. W pracy w układzie chronologicznym przedstawiono historię kolei leśnych na opisywanym obszarze, odnosząc ją do ogólnej historii transportu leśnego. W układzie problemowym opracowano wykaz pracowników badanych kolei leśnych, wykaz eksploatowanego taboru, zagadnienia społeczne, a także opis pozostałości dawnej infrastruktury – budynków zaplecza technicznego oraz starotorzy, z uwzględnieniem danych historycznych. Praca zawiera również historię oraz opis zachowanej infrastruktury wybranych linii innych kolei wąskotorowych na badanym obszarze. Badania wykazały, iż koleje leśne odegrały ważną rolę gospodarczą na obszarze Gór Świętokrzyskich, pod względem rozległości ciec, wielkości przewozów oraz zaplecza technicznego dominując nad innymi kolejami wąskotorowymi na tym terenie. Koleje leśne wywarły przy tym duży wpływ na życie miejscowych społeczności oraz rozwój cywilizacyjny Gór Świętokrzyskich, a ich dzieje stanowią integralną część tego regionu. Zachowane pozostałości ich infrastruktury posiadają potencjał, który może zostać wykorzystany dla celów turystycznych i edukacyjnych.

Słowa kluczowe: kolej leśna, kolej wąskotorowa, leśnictwo, Góry Świętokrzyskie.

Summary

Forest narrow-gauge railways in the Świętokrzyskie Mountains

The subject of the author's research is narrow-gauge forest railways operating in the area of the Świętokrzyskie Mountains in the years 1916 - 1978. The main goal of the undertaken research is to recognize the history of their creation, development and liquidation.

The object of the researches is not only technical issues but also the broadly understood role that these railways played in the local environment against the background of historical periods of the 20th century. The aim of the investigations is also to present the significance of narrow-gauge railways in forestry compared to other kinds of economic activity, in which this type of transport also was used, and to pay attention to the underestimated tourism potential and educational values, which are the remains of the infrastructure of the former forest railways in the Świętokrzyskie Mountains. The dissertation in a chronological order presents the history of forest railways in the described area, referring to the general history of forest transport. In the problem arrangement, a list of employees, a list of used rolling stock, social issues as well as a description of the remains of the former infrastructure - technical facilities buildings and collectors, including historical data, were developed. The work also contains a history and description of the preserved infrastructure of selected lines of other narrow gauge railways in the studied area. Studies have shown that forest railways played an important economic role in the Świętokrzyskie Mountains, dominating over other narrow-gauge railways in this area. Forest railways have had a great impact on the life of local communities and the civilization development of the Świętokrzyskie Mountains, and their history is an integral part of history of the region. The preserved remains of their infrastructure have potential that can be used for tourism and educational purposes.

Keywords: forest railway, narrow-gauge railway, forestry, Świętokrzyskie Mountains, Holy Cross Mountains.